

DUITSE RASSEN PRESTEREN GOED BIJ VERGELIJKING OP AKKERBOUWBEDRIJVEN

BAKTARWE voor boer en bakker

Steeds meer consumenten en horecaondernemers weten ambachtelijk gebakken brood te waarderen. Voor graantelers valt in deze 'korte keten' een mooi saldo te behalen. De ambachtelijke bakker stelt wel andere eisen dan de industrie en kijkt anders naar kwaliteit. Welke tarwerassen passen hierbij?

TEKST ABCO DE BUCK
FOTO'S ABCO DE BUCK, HERO HAVENGA

Uitgangspunt voor een kwaliteitsras zijn voor de ambachtelijke bakker die veelal desem als rijstmiddel gebruikt, goede smaak en gunstige bakeigenschappen. Desem als rijstmiddel zorgt voor een rustiger gasproductie dan gist. Het tweede gaat veel sneller, legt de basis voor een luchtig brood en is daarom de industriële standaard geworden. Tijdens de langere rijps vindt bij een desembrood meer smaakontwikkeling plaats. Ook leidt het ambachtelijke malen over stenen tot een andere kwaliteit meel. In deze korte keten worden dus andere eisen aan de tarwe gesteld.

Weinig keus in zomertarwerassen

Een biologische akkerbouwer kiest vaak voor zomertarwe, onder meer om tot in het voorjaar volvelds onkruid te kunnen bestrijden en omdat het moment van vrijkomen van bodemstikstof vaak gunstig uitpakt voor het eiwitgehalte. De keuze aan biologische zomertarwerassen in de aanbevelende lijst [1] is al jarenlang beperkt. Telers met afzet in korte ketens hebben daarmee onvoldoende keus voor een ras dat op hun bedrijf een goede en stabiele opbrengst en bakkwaliteit levert. In deze kleine

markt loont het niet om te investeren in nieuwe rassen. Daarom trekt het Louis Bolk Instituut samen met biologische akkerbouwers en bakkers op in het organiseren van rassenproeven.

Rassenvergelijking in Zeeland en Groningen

In het teeltseizoen 2021 is een rassenvergelijking gestart met Boomgaard Ter Linde (Oostkapelle) en Landgoud (Kloosterburen), met bijdrage van de Provincie Groningen. Er zijn acht rassen en populaties van biologische veredelaars uit verschillende landen vergeleken: Lennox (referentie), het Poolse ras Arabella, de rassen Heliaro, Saludo, een nieuwe lijn (aangemeld bij het Bundessortemamt) en een populatie van het Duitse Dottenfelderhof en verder een zuivere lijn en een populatie van Agrologica (Denemarken).

Bij Ter Linde was de tarwe aangelegd in een systeem met 3 meter strokenteelt. De stroken tarwe met een lengte van 135 of 270 meter per ras, lagen op hetzelfde perceel, maar niet direct naast elkaar en niet in herhalingen. Verschillen in de bodem binnen het perceel kunnen de resultaten beïnvloeden hebben. De tarwe was gezaaid met een rij-afstand van 50 centimeter om intensief

schoffelen mogelijk te maken. Bij Landgoud is de proef aangelegd in plotjes van 20 vierkante meter in twee herhalingen. Vooral in Groningen kwam het seizoen en daarmee de beginontwikkeling van het gewas laat op gang. In beide proeven was de stand van het gewas dun en de onkruiddruk hoog. De proef onderstreept het belang van het onkruidonderdrukkend vermogen van het gewas.

De laatste week van juli (2021) zijn de rasverschillen in gewasstand, onkruidonderdrukking en de aanwezige graanziektes beoordeeld. In tegenstelling tot de onkruiddruk, was de ziektedruk niet bijzonder hoog. De resultaten van de rassenvergelijking (opbrengsten en bakwaarden) zijn te zien in de tabel.

Duitse rassen presteren goed

De gewassen zijn visueel beoordeeld met 'rapportcijfers' van 1-10. Bij Landgoud lieten het Poolse ras Arabella en materiaal van het Duitse Dottenfelderhof de beste resultaten zien. De lijn HSWS2013-616 zou volgens de kweker Saludo moeten overtreffen; dit wordt in onze proef niet bevestigd. Populatie HS-2-08 heeft zich na vele generaties zaadteelt in de Noordoostpolder aangepast aan de lokale omstandigheden; ook in Groningen laat deze populatie een vitaal gewas zien.

Ook bij Ter Linde sprong het Duitse materiaal er bij de gewasbeoordeling gunstig uit; Saludo en Heliaro waren de beste rassen. Opvallend goed presteerde de Deense zuivere lijn CCP7 op gebied van bodembedekking en onderdrukking van het (zware) onkruidbestand.

De opbrengsten bij Landgoud lagen op een laag niveau (gem. 3,1 ton/ha), veel lager dan de Harenda in het omringende praktijkperceel (5,4 ton). Door kou en regen in het voorjaar was de proef een ware stress-test. De eiwitgehalten zijn hoog tot zeer hoog. De bakwaardes liggen allemaal op het gewenste niveau (of er tegenaan), maar dit zijn slechts indicaties voor de uiteindelijke (ambachtelijke) broodkwaliteit.

Acht rassen en populaties van biologische veredelaars uit verschillende landen zijn vergeleken

Saludo en Heliaro kwamen in deze rassenproef op beide locaties als beste uit de bus qua vitaliteit en gezondheid van het gewas, wat resulteerde in een relatief hoge opbrengst van 3,2 – 3,3 ton in Groningen en 3,9 – 4,0 ton/ha in Zeeland. In Groningen haalde Arabella de hoogste opbrengst in de proef (3,6 ton/ha). Vanwege de proefopzet en de bijzondere omstandigheden zijn geen definitieve conclusies te trekken. In 2022 zijn deze rassen nogmaals geteeld op Ter Linde en deels bij Landgoud. Binnenkort volgen de bakproeven met deze rassen.

Rassenvergelijking bij boeren vraagt continuïteit

Deze opzet van rassenvergelijking op boerenbedrijven is een relatief goedkope manier om informatie te verzamelen over de gebruiks- en cultuurwaarde van kleine gewassen of rassen voor specifieke toepassingen. Het voordeel is dat de proeven onder praktijkcondities plaatsvinden, waarbij de teler meekijkt en meepaat en de bakker het uiteindelijke product beoordeelt. Zo is low-cost rassenonderzoek mogelijk, de nodige continuïteit is wel een uitdaging. Hoewel het benodigde budget beperkt is, zijn er meerjarige toezeggingen of garanties nodig. Het project in 2021 was gefinancierd uit eigen middelen van het Louis Bolk Instituut en een bijdrage van de Provincie Groningen. Veredelaars en coöperaties zouden logischerwijs ook bij kunnen dragen. Daarnaast is een financiële vergoeding aan de telers voor gedeelde opbrengsten en risico's op bijvoorbeeld veronkruiding op zijn plaats. ■

Abco de Buck werkt bij Louis Bolk Instituut
[1] Zie CSAR Rassenlijst 2021 Akkerbouw en veehouderij

Analyse van eiwitgehalte en bakwaardes (uitgevoerd door SPNA) en gewasopbrengst

	Lennox	Arabella	Saludo	Heliaro	HSWS 2013-616	HS-2-08	CCP7	Populatie	Referentie
Landgoud									Harenda
Eiwit (%)	14,4	13,4	14,6	13,9	13,6	13,7	13,7	13,9	13,2
HL (kg/hl)	78,4	79,5	79,7	79	79	78,9	79,1	78,9	80,9
Zeleny (ml)	52	43	59	47	47	47	42	48	43
Valgetal (sec)	295	303	326	301	299	279	285	250	212
Opbrengst (t/ha)	3,1	3,6	3,3	3,2	2,8	3,3	2,7	2,8	5,4
Ter Linde									Eigen ras
Eiwit (%)	13,3	12,5	12,6	13	12,3	13,9	14,2	14,2	12,1
HL (kg/hl)	71,6	71,5	73,8	77,3	74,4	73,8	73,5	71,6	72,3
Zeleny (ml)	51	46	50	52	46	59	60	61	43
Valgetal (sec)	315	328	369	354	366	290	257	286	332
Opbrengst (t/ha)	3,6	4,1	4,0	3,9	3,3	3,8	2,3	3,8	3,5